

O nových nemocech z povolání

Jako příčiny nemocí a jiných poškození zdraví se mohou uplatnit negativní vlivy práce, pracovních podmínek a pracovního prostředí. Taková poškození bývají pak označována jako pracovní úrazy, nemoci z povolání, ohrožení nemocí z povolání, poškození zdraví z porušení právní odpovědnosti zaměstnavatele nebo onemocnění ovlivněná prací.

Nemoc z povolání je nutno chápat především jako pojem právní. Je následně vždy spojena s kompenzací v rámci zapojení do systému poskytování určitých sociálních dávek. Zásadní význam při posuzování a uznávání nemocí z povolání má jejich seznam.

Historie: Prvním státem na světě, který odškodňování nemocí z povolání postavil na roveň pracovním úrazům, bylo Švýcarsko v roce 1877. Zásadní celosvětový význam měla 7. mezinárodní konference práce v Ženevě v roce 1925, na níž byl vypracován návrh úmluvy o odškodňování nemocí z povolání. Československá republika ratifikovala uvedenou mezinárodní úmluvu v roce 1932, a tak se stala 21. státem, který se k úmluvě připojil. V naší legislativě pak našla odraz v zákonu č. 99/1932 Sb., o odškodnění nemocí z povolání. V příloze k paragrafu 2 byl uveden seznam nemocí z povolání obsahující 25 položek.

Současnost: Za zhruba 15 let používání posledního českého seznamu nemocí z povolání z roku 1995 (příloha k nařízení vlády č. 290/1995 Sb.) došlo jednak k rozvoji lékařské vědy a poznání nových příčinných souvislostí mezi různými riziky práce a onemocněními, jednak došlo k technickému pokroku a objevily se nové materiály a technologie spojené s novými pracovními riziky a také možností vzniku nových poškození zdraví z práce. Uvedené skutečnosti reflektuje aktualizace seznamu nemocí z povolání nařízením vlády č. 114/2011 Sb., která nabyla účinnosti od 1. července 2011.

Po obsahové stránce se staly zdroji aktualizovaného českého seznamu nemocí z povolání jednak tzv. evropský seznam nemocí z povolání, který vydala pro členské státy EU ve formě doporučení Evropská komise v roce 2003, jednak seznam nemocí z povolání zpracovaný ve formě doporučení R194 z 90. generální konference Mezinárodní organizace práce z roku 2002 a jeho aktualizace, k níž došlo v roce 2010.

Zjednodušeně lze říci, že od července roku 2011 lze v České republice uznat šest nových nemocí z povolání. Jsou to: 1. nemoc z organických kyselin, 2. nemoc z louhů, 3. nemoc z dalších chemických látek nebo směsí látek, 4. rakovina hrtanu ve spojení s azbestózou nebo hyalinózou pleury způsobená prachem azbestu, 5. rakovina plic ve spojení s pneumokoniózou způsobenou prachem s obsahem volného krystalického oxidu křemičitého (tj. s uhlokopskou pneumokoniózou nebo silikózou) s typickými rtg znaky prашných změn a 6. chronická obstrukční plicní nemoc III. stadia způsobená po dosažení 90% nejvyšší přípustné expozice při těžbě v podzemí černouhelných dolů a zjištěná nejpozději do dvou let po opuštění práce s rizikem fibrogenního prachu s obsahem volného krystalického oxidu křemičitého.

Výhled do budoucna: Podle Národního akčního programu bezpečnosti a ochrany zdraví při práci pro období let 2011 až 2012, který byl schválen Radou vlády pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci dne 10. prosince 2010, budou další revize našeho seznamu nemocí z povolání prováděny ve dvouletých intervalech a v případě potřeby bude navržena jeho aktualizace. K odborné diskuzi bylo již navrženo rozšíření seznamu o onemocnění meziobratlových plotének krční a bederní páteře po dosažení určité konkrétní míry expozice vyjmenovaným škodlivým pracovním faktorům.

Závěrem je třeba zdůraznit, že vznik nemoci z povolání je především důsledkem selhání prevence. A je to právě oblast prevence, v níž dosud oproti vyspělým zemím EU zaostáváme.

Petr Brhel

prof. MUDr. Petr Brhel, CSc.

Klinika pracovního lékařství LF MU a FN u sv. Anny v Brně
Pekařská 53, 656 91 Brno
pbrhel@med.muni.cz
